

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n kannanotto vuoden 2020 talousarvioesitykseen sekä lainsäädäntöön

Maailmantaloudessa on nyt paljon epävarmuustekijöitä. Vahvistaessaan vuoden 2020 budjettia eduskunta joutuu varautumaan aikaisempia vuosia alhaisempaan talouskasvuun. Tästä huolimatta on uskallettava tehdä uudistuksia, jotka ovat eläkeläisten kannalta tarpeellisia.

Aikaisempina vuosina EETU on säännöllisesti muistuttanut päättäjiä siitä, että erityisesti pienituloisten ja paljon sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita käyttävien ikääntyneiden kansalaisten asema on heikentynyt.

Vuonna 2016 kansaneläkeindeksiä leikattiin 0,4 prosenttia deflaatiokehityksen takia. Vuonna 2017 tehtiin 0,85%:n leikkaus kansaneläkeindeksiin ja indeksit jäädytettiin vuosille 2018 ja 2019.

Indeksien leikkaukset ja jäädytykset ovat vaikuttaneet negatiivisesti ikääntyneiden kansalaisten taloudelliseen asemaan. **Kansaneläkkeeseen on tehtävä indeksitarkistukset vuodelle 2020.**

Myönteisenä asiana pidämme sosiaali- ja terveysministeriön lakiluonnoksessa (STM047.00/2019 & STM/2073/2019) esitetyjä korotuksia takuueläkkeeseen (50 €) ja kansaneläkkeeseen (31 €) vuodelle 2020. Toteutuessaan korotukset helpottavat kaikkien pienituloisimpien eläkeläisten asemaa. Esitys on myönteinen, mutta ei riittävä.

Mielestämme on hyvä selvittää hallitusohjelman mukaisesti keinoja, joiden avulla voitaisiin korottaa pienimpiä alle 1 400 euron työeläkkeitä nettomääräisesti 100 eurolla.

Tehtäessä korotuksia takuu- ja kansaneläkkeeseen ja mahdollisesti työeläkkeisiin, on samalla pidettävä huoli siitä, että suomalainen työeläkemalli on oikeudenmukainen kaikkia kohtaan. Työeläkejärjestelmän on kannustettava työkykyisiä olemaan työelämässä mahdollisimman pitkään.

Eläkeläisköyhyys on poistettava

Muistutamme, että eläkeläisköyhyyteen vaikuttavat tulojen lisäksi menot: asumismenot, palvelumaksut, ruuan, lääkkeiden, liikkumisen ja energian hinta vievät suuren osan eläkeläisten tuloista.

EETU on useaan kertaan esittänyt toimenpiteitä eläkeläisköyhyyden poistamiseksi. Pidämme tärkeänä, että Suomeen laaditaan pikaisesti eläkeläisköyhyyden vähentämishjelma. Pelkkä kansaneläkkeeseen ja takuueläkkeeseen tehtävä korotus ei ole riittävä toimenpide.

Vanhustenhoidon laatuun on saatava parannus

Hallituksen on etsittävä viivyttämättä ratkaisu kasvavaan hoitohenkilöstövajeeseen.

Laitoshoidon ohella on panostettava kotiin vietäviin palveluihin. Tällä hetkellä kotihoidossa on suuria ongelmia, eikä perusterveydenhuolto toimi toivotulla tavalla. Eliniän noustessa ja tieteiden kehittyessä yhä iäkkäämpiä on mahdollista hoitaa laadukkaasti kotona, erimuotoisissa palvelu- ja hoitoyksiköissä sekä terveydenhuollon piirissä.

Asiakasmaksukatot on yhdistettävä

OECD:n vertailun (2017) mukaan asiakasmaksujen (10%) ja muun yksityisen rahoituksen osuus terveydenhuollon maksuissa on Suomessa korkeampi kuin muissa Pohjois- ja Länsi-Euroopan maissa (yhteensä 26% kokonaismenoista).

Asiakkailla on kolme korkeaa maksukattoa, jotka ovat: terveyspalvelut (683 €), lääkkeet (572 €) ja Kela-matkat (300 €) sekä alkuomavastuina. Ikäihmiset käyttävät muuta väestöä enemmän terveyspalveluita, jolloin korkeat maksukatot ja omavastuut rasittavat heidän talouttaan muuta väestöä enemmän.

Ikäihmisten taloudelliseen tilanteeseen voidaan vaikuttaa alentamalla asiakasmaksuja ja vaikuttamalla lääkekorvauksiin.

Toivomme aikaisemmin valmisteilla olleen lain sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakasmaksuista (HE 310/2018) etenevän nopeasti, koska se olisi on parannus nykytilanteeseen.

Olemme huolissamme siitä, että terveyskeskuspalveluiden asiakasmaksujen välikatto voidaan poistaa aikaisemman ehdotuksen mukaisesti. Välikaton poistamisella olisi kielteinen vaikutus ikäihmisten mahdollisuuksiin käyttää terveyskeskuspalveluita ja saada tarvitsemaansa hoitoa.

Luottotietoyhtiö Asiakastiedon selvityksen (9.1.2019) mukaan maksuhäiriöt ovat lisääntyneet erityisen paljon eläkeikäisillä, joiden maksuhäiriömerkinnät ovat kasvaneet vuodessa yhdeksän prosenttia. Viime vuonna lähes 34 500:lla yli 65-vuotialla oli maksuhäiriömerkintä.

Osa kansalaisista ajautuu taloudelliseen ahdinkoon korkeiden sosiaali- ja terveydenhuoltomaksujen vuoksi. Voimassa olevan asiakasmaksulain 11 § antaa kunnalle harkinnanvaraisen mahdollisuuden alentaa asiakasmaksua tai jättää maksun kokonaan perimättä, jos asiakkaan taloudellinen tilanne on heikko. Lakia on sovellettu vain vähän. Lain tunnettavuutta pitää parantaa. Tarvittaessa asiakasmaksulain 11§ velvoittavuutta pitää vahvistaa.

Asiakasmaksulain 11§ soveltaminen tulisi olla ensisijainen suhteessa toimeentulotuen hakemiseen, joka on vasta viimesijainen toimeentuloturvan muoto. Osa eläkeläisistä säästää terveyskuluistaan selviytyäkseen muista menoista. Näin ei asia saisi olla.

Ehdotamme, että palvelu-, matka-, ja lääkemaksukatot yhdistetään yhdeksi maksukatoksi, jonka taso on korkeintaan kuukaudessa maksettavan takuueläkkeen suuruinen.

Eläkkeitä ei saa verottaa muita tuloja kireämmin

Eläke- ja palkkatulojen verotuksen vertailussa palkansaajan TyEl-maksun lukeminen veroksi on ongelmallinen, koska maksu ei ole veroa. Kritiikkiämme tukee mm. eduskunnan perustuslakivaliokunnan kannanotto (PeVL 30/2005 vp).

Eläkeläisten verotus ei saa olla kireämpää kuin työssäkäyvillä.

'Kotitalousvähennyistä ei saa supistaa -kotona asumista on tuettava

Valtion talousarviossa 2020 esitetään, että kotitalousvähennyksen osuutta työkorvauksista lasketaan 50 prosentista 40 prosenttiin ja palkoista 20 prosentista 15 prosenttiin. Kotitalousvähennyksen enimmäismäärää

aiotaan laskea 2 400 eurosta vuodessa 2 250 euroon. Mielestämme toimenpide on väärä, eikä se edistä tavoitetta turvata ikääntyneen mahdollisuus asua kotonaan mahdollisimman pitkään.

Vanhuusväestön kasvu lisää kotiin tuotavien palveluiden tarvetta. Mielestämme ikääntyneiden suomalaisten itsenäistä asumista omassa kodissaan voidaan tukea kotitalousvähennystä uudistamalla. Samalla tuetaan kotimaista työllisyyttä.

Pienituloisilla eläkeläisillä ei ole tällä hetkellä mahdollisuutta hyödyntää kotitalousvähennystä, koska heille ei tule maksettavaksi veroa, josta vähennyksen voisi tehdä. Kotitalousvähennystä vastaava tuki tulisi maksaa suorana avustuksena niille, jotka eivät voi tehdä vähennystä verosta. Avustuksen määrän tulisi vastata verotuksessa hyödynnettävää kotitalousvähennystä.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n mielestä kotitalousvähennysoikeus on säilytettävä vähintään nykyisellään ja yli 75-vuotiaille suomalaisille kotitalousvähennys voitaisiin myöntää korotettuna. Toteutuessaan ehdotuksellamme olisi monia ennaltaehkäiseviä vaikutuksia ikäihmisten itsenäiseen selviytymiseen mm. kotipalveluiden käytön lisääntymisen ja palveluasumisen mahdollisen lykkäytymisen myötä. Kotitalousvähennystä vastaava tuki tulisi maksaa suorana avustuksen niille, jotka eivät voi tehdä vähennystä verosta.

Hiilineutraalisuuteen tähtäävät toimet eivät saa vaarantaa ikääntyneiden toimeentuloa

Hallituksen tavoitteena on hiilineutraali Suomi 2035 ja pian sen jälkeen hiilinegatiivinen. Tämä tärkeä tavoite ei saa aiheuttaa eläkeläisille taloudellista tai terveydellistä ahdinkoa.

Hallitusohjelmassa verotusta esitetään polttoaineiden veroja korotettaviksi yhteensä noin 350 miljoonaa eurolla. Osa näistä korotuksista on toteutumassa jo vuonna 2020. Pienituloisille hallitus on kuitenkin luvannut, että veronkiristykset huomioidaan tuloverotukseen ja etuustasoihin tehtävillä korotuksilla. Tästä lupauksesta on pidettävä kiinni.

Eläkeläisten mahdollisuudet selviytyä uusista taloudellisista veroista ja taloudellisista rasitteista ovat rajalliset, eikä talousarvio huomioi mielestämme eläkeläisiä riittävän hyvin.

Monelle eläkeläiselle oma auto on välttämätön liikkumisväline. Talousarviossa esitetään bensiinin veron korottamista 6,3 senttiä ja dieselin 6,9 senttiä litralta. Näilläkin korotuksilla on suora kielteinen vaikutus vähävaraisten ikääntyneiden toimeentuloon.

Muistutamme, että suomalaisen mediaanieläke on vain 1490 euroa. Pienillä eläkkeillä on tällä hetkellä käytännössä mahdoton ostaa uudenaikaisia vähäpäästöisiä sähkö- tai hybridautoja.

Eläketurvakeskuksen juuri julkaiseman tutkimuksen mukaan maaseudulla asuvien eläkeläisten tulotaso on selvästi kaupunkilaisia matalampi. Liikkumisen kustannusten nousun ja joukkoliikenneverkon rapistumisen myötä heidän liikkumismahdollisuutensa ovat jatkuvasti heikentyneet (ETK: Tutkimuksia eläkeläisten toimeentulokokemuksista ja taloudellisesta hyvinvoinnista 2019). Siksi kiitämme talousarvioesitykseen sisältyvää (liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala) määrärahalisäystä julkisen henkilöliikenteen palveluiden ostoon ja kehittämiseen. Tämä 20 miljoonan euron määrärahalisäys tukee Suomen pyrkimyksiä hiilineutraaliksi teollisuusmaaksi, mutta se auttaa myös haja-asutusalueilla asuvien pienituloisten eläkeläisten liikkumismahdollisuuksien toteutumista. Ottaen huomioon viimeisten 20 vuoden aikana tehdyt joukkoliikenneostojen määrärahojen leikkaukset, tätä määrärahalisäystä voi pitää oikeasuuntaisena mutta riittämättömänä panostuksena.

Tilastojen mukaan (PTT & Omakotitaloliitto 21.8.2018) omakotitaloissa asuvien eläkeläisten asumiskulut ovat vuosina 2017–2018 nousseet muuta väestöä nopeammin (3,1%). Pienituloisilla ikääntyneillä ei ole useimmiten taloudellisia mahdollisuuksia muuttaa asuntojensa öljylämmitysjärjestelmää hiilineutraaliksi. Esitämmekin, että hallitus selvittää mahdollisuudet luoda laina- tai tukijärjestelmä, joka nopeuttaisi ikääntyneiden omistamien asuntojen energiaratkaisujen muuttamista kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisiksi.

Muut asumisen kulut ja esteettömät ratkaisut

Kiinteistöverouudistuksen yhtenä tavoitteena on, että jatkossa verotuksessa otettaisiin paremmin huomioon maapohjan ja rakennusten todellinen markkina-arvo. Tämä nostaisi kiinteistöveroja varsinkin kaupunkiseuduilla. Asuminen muodostaa jo tällä hetkellä merkittävän osan kotitalouksien kuluista, erityisesti yksinasuvilla eläkeläisillä. Eläkeläisten toimeentuloa arvioitaessa onkin otettava huomioon kiinteistöveron vaikutus asumiskuluihin kasvukeskuksissa, joissa asuminen on muutenkin kalliimpaa.

Suomessa on paljon 1950- ja 1970-lukujen välillä rakennettuja kerrostaloja, joihin kohdistuu jo nyt paljon korjausvelkaa. Hallitusohjelmassa on luvattu edistää esteettömyyttä hissi- ja esteettömyysavustuksilla. Edellisen eduskunnan edellyttämänä hallituksen tulee laatia vuoden 2020 loppuun mennessä kokonaisvaltainen ja tavoitteellinen kahdeksan vuoden kehittämisohjelma, joka perustuu asuntopolitiikan selvittämiseen ja siinä ilmeneviin kehittämiskohteisiin. Hallitus on luvannut laatia poikkihallinnollisen ikäohjelman yhteistyössä eri ministeriöiden, kuntien, kolmannen sektorin ja muiden tahojen kanssa.

Lopuksi muistutamme vielä, että esteettömiin palveluihin lukeutuvat mm. liikunta- ja kulttuuripalvelut, jotka palvelut ovat ikääntyneiden vireyden ja hyvinvoinnin kannalta tärkeitä. Hyvinvointi ja mahdollisuus osallistua kuuluvat kaikille.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO rf

EETU ry:n jäsenliitot:

Eläkeliitto ry	puheenjohtaja Raimo Ikonen toiminnanjohtaja Anssi Kemppi
Eläkeläiset ry	puheenjohtaja Martti Korhonen toiminnanjohtaja Jan Koskimies
Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry	puheenjohtaja Simo Paasilta toiminnanjohtaja Timo Kokko
Kansallinen senioriliitto ry	puheenjohtaja Anneli Taina toiminnanjohtaja Matti Niiranen
Kristillinen Eläkeliitto ry	puheenjohtaja Leea Hiltunen toiminnanjohtaja Päivi Kyyrö
Svenska pensionärsförbundet rf	puheenjohtaja Ole Norrback toiminnanjohtaja Berit Dahlin

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry
Pensionärsförbundens intresseorganisation rf

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry - Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO rf

EETU-liitoilla on yli 1 200 paikallisyhdistystä, 70 alue- ja piiriyhdistystä ja 300 000 henkilöjäsentä.

EETU ry:n puheenjohtajuus vaihtuu vuosittain. Vuonna 2019 *Kansallinen senioriliitto ry* toimii EETU:n

puheenjohtajajärjestönä ja Kansallinen senioriliitto ry:n puheenjohtaja **Anneli Taina** EETU:n puheenjohtajana.

EETU:n sihteerinä ja työvaliokunnan puheenjohtajana toimii Kansallinen senioriliitto ry:n toiminnanjohtaja **Matti**

Niiranen. YHTEYSTIEDOT Sähköposti: eetu@eetury.fi Puhelin 050 330 9270 Nettisivut www.eetury.fi